

Brandner, Aleš

Studia Slavica XXIII/2

Opera Slavica. 2020, vol. 30, iss. 4, pp. 88-92

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/OS2020-4-10>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/143026>

License: [CC BY-SA 4.0 International](#)

Access Date: 01. 12. 2024

Version: 20220831

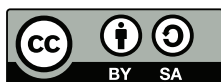
Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

S. A. Rylov (Nižní Novgorod) sémantické zásady syntaktického synkretismu v obsahovém a výrazovém plánu. Předmětem výzkumu byly ruské a české synkrety. Jako cíl svého snažení si autor stanovil provést srovnávací analýzu synkretických konstrukcí v ruštině a češtině, a to v synchronním i v diachronním pohledu. Základem srovnání byl výrazový plán.

Přehled odlišností v chápání vybraných syntaktických jevů v ruské syntaktické tradici a v teoriích českých rusistů je v centru pozornosti **Z. Vychodilové** (Olomouc). V článku *Profesor Stanislav Žaža a česká a ruská syntaktická tradice*¹¹ se autorka soustřeďuje na popis odlišností v pojetí větných členů v tzv. akademických gramatikách ruštiny a v autorských učebnicích a monografiích.

Vědecká, pedagogická a další akademická činnost profesora S. Žaži byla již mnohokrát při různých jubilejních příležitostech podrobně připomenuta a zhodnocena. Vydaný jubilejní sborník je důstojnou připomínkou jeho nedožitého životního výročí.

Aleš Brandner

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.

<https://doi.org/10.5817/OS2020-4-10>

Studia Slavica XXIII/2

Studia Slavica XXIII (2019), 2, 201 s. ISSN 1803-5663.

Časopis *Studia Slavica* byl do roku 2017 společným vydavatelským počinem katedry slavistiky Filozofické fakulty Ostravské univerzity a univerzity v Opolí a navazoval na sborník vydávaný oběma pracovišti od roku 1993. Od roku 2002 vycházela *Studia Slavica* pravidelně jedenkrát ročně a od roku 2013 se ustálila na dvě čísla ročně. V časopise jsou publikovány původní vědecké stati z oblasti literární vědy, lingvistiky, kulturologie a translátologie, dokládající stav a vývoj v oblasti slovanské filologie. Součástí časopisu jsou také recenze, informace o nových publikacích a kronika. Již od začátku své existence procházely příspěvky otištěné v tomto periodiku recenzním řízením. Příspěvky jsou publikovány ve všech slovanských jazycích včetně

11 Tamtéž, s. 123–127.

anglojazyčného abstraktu a resumé. Od roku 2018 je jediným vydavatelem periodika Ostravská univerzita.

V centru naší pozornosti je jeho poslední číslo vydané s vročením 2019.

V prvním oddílu vyčleněném pro literárněvědné příspěvky jsou otištěny tři články. První – z pera prešovské literární vědkyně **V. Žemberové** nese záhlaví *Interpretačné variácie Johanidesových próz*¹. Autorka v něm představuje Jána Johanidesa (1934–2008) jako výraznou a současně nekonvenční osobnost slovenského literárního a kulturního života, která jej utvářela od 60. let minulého století. Ve vývoji literární historie lze hovořit o spojitosti s nastupující mladou generací umělců soustředěných kolem časopisu *Mladá tvorba*. Ján Johanides je představen jako svérázný a jedinečný ve svých literárních sondách do sociální, psychické, mravní a osobnostní výbavy člověka, jehož ve svých prózách nechal žít a konat ve složité osobní, osudové a nejednou i pro něho náročné společenské situaci. Ostravský rusista **J. Vorel** seznamuje čtenáře ve svém příspěvku *Mezi idealistickým a realistickým symbolizmem*² s jednou nejvýraznější osobností ruského esteticko-filozofického myšlení počátku 20. století – ruským filozofem Vjačeslavem Ivanoven (1866–1949), který podobně jako V.S Solovjov a A. Belyj svými teoretickým pracemi významně rozšířil myšlenkový a tvůrčí potenciál literárního symbolizmu; v jeho pojetí není jen čistým uměním pro umění, ale široce pojatým kulturně-historickým fenoménem vytvořeným teurgickou potencií lidské duše. Katowický polonista ve svém článku *Słowa goniące słowa. Wizja filozofii w Kardinala Pölätiö Stefana Themersona*³ rozebírá z filozofického hlediska román S. Themersona *Kardinal Pölätiö*. Jeho autor se zaměřuje na téma vztahu víry a vědy. Toto téma považuje autor článku za zajímavé především proto, že zmiňovaný kardinál se narodil v roce 1822, kdy církev sňala Koperníkovu dílo ze seznamu zakázaných knih, a sám kardinál považoval tento letopočet za významný, byl zastáncem názoru, že věda a víra si neprotiřečí.

Obsáhlejší je část jazykovědná. Má osm příspěvků. Způsoby, jak spolu korelují (resp. nekorelují) číslice s grafémy při zápisu číslovek, jsou v popředí zájmu pražského lingvisty **M. Janečka** v pojednání *Písemné koncovky číslovek v elektronické komunikaci: kontrastivní pohled*⁴. Primární pozornost je věnována slovanským jazykům (především češtině, slovenštině, ruštině, polštině), sekundární pozornost pak jazykům germánským (především angličtině, němčině). Každá z jazykových situací je doložena několika příklady komunikantů z prostředí internetu, kterými je poukázáno na různé možnosti registrovaných notací. Záměrem autora bylo poukázat

1 *Studia Slavica* XXIII (2019), 2, s. 3–13.

2 Tamtéž, s. 15–26.

3 Tamtéž, s. 27–36.

4 Tamtéž, s. 39–47.

na mezijazykový jev, kterým je doplňování tzv. pádových písemných koncovek za čísly; grafická substance výrazu nemá být oproti zvukové „v nevýhodě“, naopak mají spolu kooperovat. Kyjevská bohemistka **L. Danylenko** v ukrajinsky napsaném článku *Чеські прислів'я в дискурсивній парадигмі: типи комунікативних інтенцій*⁵ si všímá, jak česká přísloví fungují v komunikativním procesu. Ve svém bádání došla mj. k poznání, že v současné ústní komunikaci se vyskytují méně často než v komunikaci písemné, přičemž u českých žen je výskyt doložen dvakrát častěji; je to ale příznačné pro ženy staršího věku. Současná ruština ve srovnání s jiným slovanskými jazyky se vyznačuje výraznou inklinací k tvorbě konstrukcí s komponenty v podobě tzv. analytických adjektiv. Tato inklinace je způsobena nejen silícím vlivem současných jazykových tendencí v podobě analytismu a aglutinace na flektivní stavbu ruštiny, avšak svůj podíl na formování uvedených konstrukcí mají rovněž nomizační útvary apozičního typu. Tato pojmenování apozičního typu lze považovat za předobraz konstrukcí, které z hlediska své struktury disponují jakostními determinanty v podobě tzv. analytických adjektiv. Tyto lexikální jednotky plní vůči svému řídicímu výrazu atributivní funkci. Ostravský rusista **L. Plesník** ve své studii *Pojmenování apozičního typu jako předobraz konstrukcí s komponenty v podobě tzv. analytických adjektiv (na dokladovém materiálu ruštiny)*⁶ charakterizuje pět hlavních typů analytických konstrukcí, které mohou představovat základní strukturální vzorce různorodých spojení s tzv. analytickými adjektivy. Brněnská bohemistka **M. Šimečková** v příspěvku *Synchronní bádání o otázce protetického v- (výsledky a výhledy)*⁷ se zabývá otázkou protetického v- v češtině. Autorka se mj. zmiňuje, že samostatné práce věnované protetické hlásce jsou ojedinělé, četnější jsou dílčí poznámky tykající se jejího užití v místních nářečích, v nespisovné mluvě apod. Z tohoto důvodu své pojednání člení v závislosti na jazykové oblasti, k níž dané práce náleží. Je známo, odkdy je protetické (nepůvodní) v- dokumentováno v písemných dokladech díky diachronnímu bádání, synchronní práce rozšiřují poznatky o přibližném současném teritoriálním rozšíření proteze, o její spjatosti s konkrétními slovy nebo o závislosti na dalších faktorech. Zatím jde o poznatky dílčí. Anglicky otištěný článek *Critical reading of news reports concerning artificial reproduction*⁸, který vyšel z pera olomoucké bohemistky **J. Svobodové**, se zabývá kritickým čtením zpráv na stránkách internetového deníku *iDNES*, které jsou zaměřeny na téma asistované reprodukce. Autorka při výzkumu užívá metodu kritické analýzy; chce tím ukázat, jak si může čtenář uvědomit záměr, který vede ke psaní zpráv, pochopit úlohu, kterou hraje autorství článku, způsob,

5 Tamtéž, s. 49–57.

6 Tamtéž, s. 59–67.

7 Tamtéž, s. 69–85.

8 Tamtéž, s. 87–106.

jakým jsou zprávy začleněny do společenského kontextu apod. Pražský bohemista **M. Vašíček** v pojednání *Laština Óndry Łysohorského v tvorbě dalších slezských autorů – Jozefa Šinovského, Jana Stunavského a Bohumila Marka*⁹ analyzuje jazyk používaný Jozefem Šinovským (vl. jm. Josef Bilan), Janem Stanislavským (vl. jm. Jan Lisník) a Vlastimilem Markem. Jde o spisovatele české části Slezska. Na přelomu 30.–40. let byli členy literárního kroužku *Lašská perspektiva*, který byl založen a veden básníkem Óndrou Łysohorským (vl. jm. Ervin Goj). Všichni uvedeni autoři používali ve svých literárních dílech jazyk Óndry Łysohorského. Autor článku se pokusil vymezit základní rysy jazyka používaného těmito autory a porovnat jej s jazykem Óndry Łysohorského, a to především z hlediska gramatiky. To by mohlo přispět k poznání jazyka lašského fenoménu. Ve studii olomoucké polonistky **K. Przybylské** *Karpatyzmy w gwraach zachodniokarpackich na przykladzie nazw funkcji gospodarce szalaśniczej*¹⁰ se popisuje jeden z prvků hospodaření v západních Karpatech. Autorka přibližuje práce v horách, vysvětluje jejich funkce a podává etymologii jejich názvů. Popsána je mj. problematika pastevectví a definován termín „karpatianismus“. Zpráva o řešení evropského projektu Erasmus+ *Polish Online* mezinárodním týmem řešitelů ze šesti zemí – Polska, Litvy, Česka, Slovenska, Slovinska a Německa je prezentována v anglicky otištěném příspěvku *Polish Online – Polish Language And Cultur For Adult Learners*¹¹. Autory jsou: **M. Pamuła-Behrens, M. Szymańska, J. Muric, I. Masvit, N. Gaus, M. Tyśljar**. Řešitelský tým pracuje na nové jazykové aplikaci pro výuku polštiny jako cizího jazyka. Hlavním cílem tohoto příspěvku je podat přehled o náplni projektu, je třeba mít na mysli, co je důležité, aby si studenti osvojili, v neposlední řadě všimnout si nadaných studentů, kteří skutečně projevují zájem o studium jazyka a polských reálií. V článku jsou také komentáře k osnovám pro výuku polštiny jako cizího jazyka.

Časopis obsahuje také oddíl věnovaný začínajícím vědeckým pracovníkům. V tomto čísle jsou uveřejněny tři příspěvky. Olomoucká polonistka **M. Gardias** svoje pojednání *Literackość w czeskich i polskich tekstach byłych więźniów KL Auschwitz na wybranych przykładach*¹² označuje jako úvod do rozpravy o stavu poválečných textů bývalých vězňů koncentračního tábora Osvětim. Jde o to, aby se určila jejich historická a kulturní hodnota. Pokouší se o analýzu a srovnání dvou textů – českého a polského – a všímá si jejich formálních odlišností. Polská slavistka z univerzity v Zelené Hoře **A. Karmanowska** v článku *Krajobraz językowy polsko-czeskiego pogranicza:*

---

9 Tamtéž, s. 107–120.

10 Tamtéž, s. 121–127.

11 Tamtéž, s. 129–137.

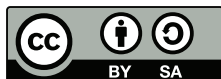
12 Tamtéž, s. 141–155.

*przypadek czeskiego Adršpach i polskiego Karlowa (ujęcie porównawcze)*¹³ předkládá srovnávací analýtu jazykové oblasti dvou měst nacházejících se na polsko-české hranici: Adršpach a Karlów, které vzhledem ke své poloze tvoří srovnatelné zeměpisné a turistické základny. Statický přístup k oblasti umožní pozorovat etnolingvistické chování obou komunit a popsat jazykovou politiku převažující v dané oblasti. Při výzkumu byly též uplatněny prvky konceptu kontaktní lingvistiky, které sledují vzájemnou interakci jazykových systémů. Popisný charakter má výzkum olomoucké polonistky **M. Zormanové**, který je prezentován v příspěvku *Český úsměv, polská angažovanost aneb obraz souseda v učebnicích literatury*¹⁴. Výzkum byl realizován jako obsahová a frekvenční analýza učebnic literární výchovy, které bezprostředně souvisí, pomáhají dokreslit celkový obraz a umožňují tak srovnání mezi materiály českým a polskými. V současnosti se mohou polští žáci setkat v rámci školní výuky literatury se sedmi českými spisovateli a jednadvačet polských autorů je zařazeno do českých cvičebnic. Při analýze byly největšími výzvami rozdílná struktura polských a českých učebnic.

Na konci je zařazen oddíl s recenzemi¹⁵, kam přispěli V. Žemberová, L. Plesník a M. Bortliczek.

Závěrem lze konstatovat, že recenzované číslo daného periodika obsahuje zajímavé a odborně fundované příspěvky, které mohou být inspirací pro další výzkum v oblasti jazykovědné a literárněvědné slavistiky.

Aleš Brandner

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.

13 Tamtéž, s. 157–161.

14 Tamtéž, s. 171–190.

15 Tamtéž, s. 191–201.